

Z ŻYCIA ŚODR

- 2 Zapraszamy na XXXVI DOD
8 Relacja z udanego szkolenia drobiarskiego

**SPECJALIŚCI
RADZĄ**

- 10 Zalecane odmiany rzepaku ozimego
12 Zasady współrzędnej uprawy warzyw w ogrodach przydomowych
14 Jak wyprodukować siano najwyższej jakości
16 Nabywanie i stosowanie środków ochrony roślin tylko zgodnie z przepisami
17 Prawnik Radzi - zakupy przez internet (cz. II.)

**ŚRODOWISKO
W KTÓRYM ŻYJEMY**

- 18 Ekologiczna gala w kinoteatrze Rialto w Katowicach

**ROZWÓJ OBSZARÓW
WIEJSKICH**

- 19 Płatności w ramach dobrowolnego wsparcia związanego z produkcją

NOTOWANIA

- 21 Ceny rynkowe

SYGNAŁY

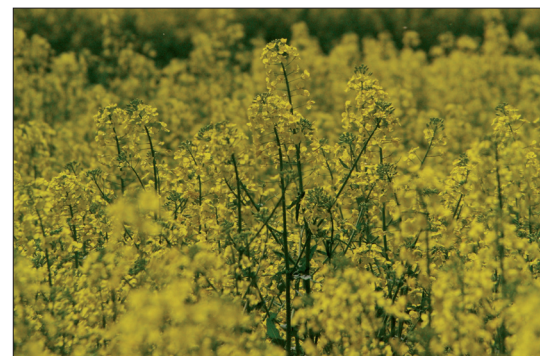
- 25 Redyk - pasterska tradycja
26 O Problemach polskiego rolnictwa na Europejskim Kongresie Gospodarczym
27 Etap regionalny konkursu Bezpieczne gospodarstwo rolne
28 Terenowe warsztaty I seminarium pszczelarskie
30 O spółdzielczości w woj. śląskim z Andrzejem Krawczykiem - prezesem WZRKiOR w Katowicach

WYWIAD MIESIĄCA

- 34 Carving - rozmowa z Moniką Herok

DOM I OGRÓD

- 36 Potrawy z fasolą szparagową
38 Potrawy z boczniakiem

Przyjmujemy do druku
REKLAMY, OGŁOSZENIA, ARTYKUŁY
SPONSOROWANE - zgodnie z cennikiem.

Drobne ogłoszenia rolników
zamieszczamy bezpłatnie.

PRENUMERATĘ można zamówić
bezpośrednio w redakcji lub u doradców.

*Redakcja nie odpowiada za treść reklam,
ogłoszeń i artykułów sponsorowanych.*

*Redakcja zastrzega sobie prawo do
dokonywania skrótów i przetwarzania
materiałów prasowych.*

Adres wydawcy i redakcji

**ŚLĄSKI OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
ODDZIAŁ W MIKOŁOWIE**

ul. Gliwicka 85, 43-190 Mikołów, skr. poczt. 85
tel.: 32 325 01 41, 32 325 01 57, fax 32 325 01 44

e-mail: M.Hankiewicz@odr.net.pl

Redakcja: Maurycy Hankiewicz - redaktor naczelny,
Barbara Gąsiorowska, Karina Kwaśniewska,
Bernadeta Pieter

Okładka - K. Kwaśniewska

Zasady współrzędnej uprawy warzyw w ogrodach przydomowych

Wiosna jest tym okresem, w którym zaczynamy myśleć o zaprojektowaniu i założeniu nowego ogrodu. Zaprojektowanie i urządzenie takiego ogrodu wymaga jednak trochę wysiłku i pomysłowości. Należy przyjąć pewne zasady: prostotę, jedność, harmonię, równowagę, zachowanie odpowiednich proporcji. Ogród przy domu, to nie tylko piękne kwiaty i krzewy. Warto w nim wygospodarować miejsce dla warzyw i ziół. Pierwszą zasadą obowiązującą przy układaniu planu warzywnika jest uprawa takich warzyw jakiego lubimy i chętnie spożywamy. Należy też uwzględnić rodzaj gleby, stanowisko, warunki klimatyczne, nasłonecznienie, miejsce. Najczęściej stosowanym systemem uprawy warzyw w uprawach amatorskich jest uprawa współrzędna. W przyrodzie różne gatunki roślin rosnąc w bliskim sąsiedztwie wpływają nie tylko nawzajem na siebie, ale i na atakujące je szkodniki, poprzez wydzielanie do atmosfery lotnych olejków, a do gleby specyficznych wydzielin korzeniowych i osłabienie powierzchni gleby. Powoduje to dezorientację nalatujących szkodników i utrudnia im zlokalizowanie rośliny żywicielskiej, przywabia pożyteczne drapieżniki i owady zapylające kwiaty. W takim środowisku utrzymuje się również stan równowagi między liczebnością szkodników i owadów drapieżnych.

Metoda współrzędna polega na tym, że kilka różnych gatunków rośnie w tym samym rzędzie lub sąsiadująco ze sobą. Poszczególne gatunki roślin mogą być uprawiane naprzemiennie w odrębnych rzędach, pasach lub w systemie pasowo-rzędowym. Jedną z zalet tego systemu jest optymalne wykorzystanie składników pokarmowych gleby. Na jednej grządce rośnie w rzędach kilka gatunków roślin, mających różnej długości system korzeniowy, o większym lub mniejszym zasięgu. Dzięki temu składniki pokarmowe z gleby są dobrze wykorzystane. Taka różnorodność w uprawie sprzyja uzyskaniu większej zdrowotności roślin, wyższych plonów, lepszej jakości. Uprawa współrzędna stwarza możliwość lepszego wykorzystania powierzchni do uprawy, zmniejszenia straty wilgoci w glebie oraz ogranicza zachwaszczenie dzięki lepszemu cieniowaniu międzyrzędzi. W tej uprawie należy dobrać gatunki mając na względzie ich konkurencyjność w stosunku do światła, wody, wzajemne oddziaływanie na siebie, budowę systemu korzeniowego i pobieranie składników pokar-

mowych. Warzywa wczesne traktowane są jako uprawa przedplonowa. Po ich zbiorze sadzimy i siejemy warzywa zajmujące dłużej miejsce na grządkach jako plon główny uwzględniając zasady zmianowania i odpowiedniego następstwa po sobie określonych gatunków z poszczególnych rodzin i grup warzyw. Stopniowo należy wprowadzać rośliny poplonowe tj. takie gatunki, które są dostosowane do uprawy w okresie późnego lata, przeznaczone do zbioru jesienią a czasem zimą. Należą do nich brokuł, jarmuż, brukselka, rzodkiewka, różne gatunki sałat, szpinak, roszonek.

W ogrodzie warzywnym powinny być uprawiane także zioła. Grządki z ziołami można wkomponować w zagony z warzywami w układzie geometrycznym lub tam,

gdzie jest wolne miejsce. Do uprawy często wykorzystywane są rośliny przyprawowe oraz wybrane gatunki roślin ozdobnych jak aksamitka, nagietek, nasturcja, które spełniają funkcję pułapek roślinnych na szkodniki. Rośliny bazylii można posadzić na przemian z pomidorami albo w niewielkich skupiskach obok rzędów ogórków. Czosnek powinien być posadzony w kilku różnych miejscach ogrodu. Ma on właściwości bakteriobójcze, grzybobójcze i odstrasza szkodniki.

Zapach kolendry odstrasza wiele szkodników m.in. pluskwiki, gąsienice bielinka kapustnika, mszyce. Ogórecznik uwalnia przez korzenie substancje bioaktywne np. saponinę, która dobrze wpływa na rozwój sałaty, pomidorów, ogórków.

Tabela 1

Sprawdzeni partnerzy

Nawożenie	IDEALNI PARTNERZY NA GRZĄDCE
Warzywa wymagające mocnego nawożenia	Brokuł, kapusta głowiasta, jarmuż, brukselka, ziemniaki, pasternak, pietruszka, por, seler, nagietek lekarski. Pomidor, oberżyna, bazylija, ogórecznik lekarski, aksamitka czosnek, szpinak, cukinia. Dynia, fenkuł, kukurydza, niska fasola tyczna (wymaga niskiego nawożenia ale doskonale partneruje kukurydzy. Ziemniaki, fasola, koper, nasturcja, nagietek, kapusta włoska, kminek, kukurydza cukrowa.
Warzywa wymagające średniego zasilania	Kapusta pekińska, pak choi, fasola szparagowa krzaczasta, koper, seler liściasty, pietruszka. Fenkuł, groszek, roszonek, ogórki, szalwia, cykoria, Kalarepa, fasola szparagowa krzaczasta, groszek, marchew, por, szpinak, cykoria. Papryka i pepperoni, bazylija, aksamitka, nagietek. Rzodkiew wczesna i jesienna, fasola krzaczasta, endywia, roszonek, koper, groszek, burak liściowy. Burak liściowy, bazylija, fasola krzaczasta, kalarepa, nasturcja, marchew, cebula, rzodkiewka, rzodkiew. Marchew, groszek, koper, rumianek, czosnek, kolendra, szczypiorek, cebula. Burak czerwony, fasola krzaczasta, cząber, trybula, czosnek, kalarepa, cebula. Sałaty, fasola, fenkuł, ogórki, kalarepa, marchew, rzodkiewka, rzodkiew, cebula, skorzonera, burak czerwony. Skorzonera, kalarepa, por, cykoria, cebula. Szparagi, koper, kalarepa, sałaty. Szpinak, fasola, cząber, ogórecznik lekarski, kapusta pekińska, kalarepa, pasternak, młoda kapusta. Cykoria, fenkuł, fasola tyczna i krzewiasta, marchew, nasturcja. Cebula, cząber, koper, truskawki, roszonek, rumianek, marchew, burak, skorzonera, cykoria.
Warzywa wymagające słabego zasilania	Fasola krzaczasta, cząber, endywia, marchew, rzodkiewka. Bób, ziemniaki, nagietek, burak, szpinak. Roszonek, truskawki, kalarepa, por, cebula. Groszek, koper, fenkuł, ogórki, marchew, rzodkiewka, rzodkiew. Roszonek, truskawki, kalarepa, por, cebula.

Niektóre rośliny wpływają na siebie nawzajem w korzystny sposób np.:

- **czosnek** z pomidorami, burakami, selerem;
- **cebula** z porami, pomidorami, burakami, marchwią, sałatą, koprem, pietruszką;
- **dynia** z fasolą i kukurydzą;
- **pomidory** z sałatą lub szpinakiem, selerem, pietruszką, marchwią, czosnkiem;
- **groch** z kapustą, kalarepą, brokułami, fasolą, marchwią i pietruszką, selerem, sałatą;
- **morwa** obok winorośli;
- **sałata** z maciejką i nasturcją;
- **pietruszkę** chroni cebulę, czosnek, por przed miniarką porówką;
- **facelia** kwitnąc na fioletowo w uprawie z fasolą przyciąga owady zapylające; kapusty doskonale rosną w pobliżu gromadzącego azot **grochu**, korzystna z tego też późna marchew i sałata.
- **Truskawki** warto uprawiać wraz z warzywami. Posadzone obok cebuli, szalotki lub czosnku ochronią je przed szarą pleśnią.

Między roślinami uprawnymi powinny też rosnąć rośliny przyprawowe np.:

- **mięta** obok fasoli, grochu, kapusty, kalarepy, brokułów;
- **kminek** z grochem;
- **koper** obok cebuli, kapusty, kalarepy, brokułów, sałaty, ogórków, marchwi, fasoli, grochu, buraków, sałaty
- **szalwia** obok marchwi i kapusty;
- **cząber** razem z cebulą i czosnkiem;
- **bazylię** chroni ogórki przed porażeniem mączniakiem,
- **kolendra** odstrasza motyle bielinka kapustnika,
- **aksamitka wąskolistna** broni warzywa przed nicieniami a **gorczyca** niszczy larwy pachówki strąkówceczki.

(Tab. 1. przedstawia przykłady dobrego sąsiedztwa warzyw).

Czasami sąsiedztwo niektórych gatunków może niekorzystnie wpływać na roślinę partnerską. To niekorzystne sąsiedztwo wynika często z botanicznego pokrewieństwa, co sprzyja atakowaniu roślin przez te same szkodniki. np. pomidory i ziemniaki są atakowane przez stonkę ziemniaczaną a także podatne na porażenie zarazą ziemniaczaną. Obustronna niechęć pomidorów i ogórków do bliskich kontaktów na grządce, przejawia się w słabym kwitnieniu. W większych odległościach od siebie powinny rosnąć groch od porów i cebuli oraz sałata od selera a seler od kukurydzy.

Bardzo ważne przy planowaniu warzywnika jest zaplanowanie odpowiedniego płodozmianu i zmianowania.

Rok	Przedplon	Plon główny	Poplon	Zalecenia
1	Salata, rzodkiewka, koper	Seler, por	Rzeżucha, rzodkiewka, rukola	W roku poprzednim jesienią obornik lub kompost
2	Salata, kapusta wczesna, kalarepa	Papryka, pomidor, bakłażan, zioła, kwiaty,	Jesienne wysiewy warzyw korzeniowych i kopru,	Okrycie zasianych zagonów
3		Marchew wczesna, cebula z dymki, pietruszka	Warzywa liściowe, koper, rzodkiewka	Zbiór może być opóźniony spod osłon płaskich
4		Groch, fasola szparagowa, bób, zioła, kwiaty	Kapusta pekińska albo rzodkiew biała	Badanie pH gleby i ewentualnie wapnowanie.
5	Czosnek, cebula na zielono		Nawozy zielone	Przekopanie

Szczególnie w uprawie współrzędnej zasada tego zagadnienia jest ważna. Przy planowaniu muszą być uwzględnione wymagania poszczególnych gatunków warzyw pod względem wymagań pokarmowych, wodnych, odpowiednio dobranego sąsiedztwa roślin, wrażliwych na zachwaszczenie, wprowadzeniu roślin z rodziny bobowatych, które wzbogacają glebę w azot i materię organiczną (nawozy zielone) itp.

Płodozmian planujemy na 4-5 lat, zmianowanie planujemy na poszczególnych grządkach co roku.

(Tab. 2 przedstawia przykładowe zmianowanie na jednej grządce przez pięć kolejnych lat).

Zaleca się przerwy w uprawie:

4 lata - dla warzyw kapustnych, rzepowatych, buraka ćwikłowego, liściowego, grochu, cykorii, pietruszki.

3 lata - dla fasoli, czosnku, sałaty, selera, marchwi, ziemniaka wczesnego, ogórka, skorzonery.

2 lata - dla cebuli, pora.

Minimum 5 lat dla warzyw zaatakowanych chorobami: kapustnych (kiła kapusty), pomidora (rak bakteryjny), cebuli (głownia cebuli).

Nie wymagają zmianowania - pomidor, papryka, bób, kukurydza cukrowa,

Pamiętajmy, aby dobrze zaplanować warzywnik w ogrodzie musimy kierować się zasadami dobrego planowania:

- Najwyższe rośliny należy umieścić z tyłu, przy płocie, pod ścianą.
- Należy wydzielić ścieżki, aby nie niszczyć grządek w czasie pielęgnacji.
- Optymalna szerokość grządki to 120 cm, a ścieżki 30 cm.
- Można posadzić warzywa pod drzewami prowadzonymi szpalerowo.
- Rośliny lubiące rosnąć w słońcu np. Szalwia i takie, które lubią półcień np. Sałata, rzodkiewka możemy posadzić

po cieniejszej stronie roślin pnących np. fasoli.

- Jeśli jest mało miejsca, należy komponować razem rośliny rosnące szybko i zdecydowanie wolniej np. Obok wolno rosnącej jesiennej odmiany marchwi lub pod fasolą, czy pomidorami można wysiać szybko rosnącą rzodkiewkę lub letnią odmianę szpinaku.
- Szybko rosnące warzywa np. koper, sałatę warto wysiewać sukcesywnie co tydzień. W ten sposób po kilku tygodniach będziemy zbierać świeże liście z kolejno dorastających roślin.
- Planujemy następstwo roślin aby uniknąć pustych miejsc, które szybko zajmą chwasty. Po sałacie, kalarepie, rzodkiewce, szczypiorku, szpinaku można posiać lucernę lub łubin, które później wykorzystamy jako nawóz naturalny. Po zbiorze nowalijek możemy posadzić ciepłolubne pomidory, paprykę lub ogórki.
- Warzywa wieloletnie takie jak szparagi, szczaw, rabarbar, szczypiorek, siedmiolatka, szczypiorek czosnkowy są wyłączone z płodozmianu. Dla nich często wyznaczane są miejsca, gdzie uprawa nie będzie utrudnieniem dla innych warzyw i zabiegów pielęgnacyjnych.

Dobrze zaplanowana i przemyślana kompozycja warzywnika pozwoli maksymalnie wykorzystać powierzchnię.

Na podstawie:

1. E. Sikora. Ogród warzywny przy domu. Wyd. Hortpress.
2. Działkowiec - VIII.2013, II.2014, IV.2014.
3. Kocham ogród - 2014. Wyd. Burda Media Polska sp. z o.o.
4. www.wymarzonyogród.pl

Kamila Szlenkier
Dział Przedsiębiorczości, WGD
i Agroturystyki